

AR-1142

Seat No. _____

M. A. (Part-I) (Non CBCS) Examination

March/April – 2016

Sanskrit : Paper - III

(Philosophy Darshan)

Time : 3 Hours]

[Total Marks : 100

- ૧ (અ) કોઈ પણ બે વિધાનો સમજાવો : ૧૦
- 1 (a) Explain clearly any two statement : 10
- (૧) નિત્ય સંબંધ સમવાયઃ।
- (૨) અનુમિતિકરણમનુમાનમ્।
- (૩) વ્યાપ્તિવિશિષ્ટ પક્ષધર્મતાજ્ઞાનં પરામર્શઃ।
- (૪) ચક્ષુર્માત્રગ્રાહ્યો ગુણો રુપમ્।
- (બ) કોઈ પણ બે પર વિવેચનાત્મક નોંધ લખો : ૧૦
- (b) Write critical note on any two : 10
- (૧) કારણં ત્રિવિધમ્।
- (૨) પઞ્ચાવયવાઃ।
- (૩) તર્કસંગ્રહરચનાયાઃ પ્રયોજનમ્।
- (૪) અભાવઃ ચતુર્વિધઃ।
- ૨ (અ) કોઈ પણ બે કારિકાઓ સાનુવાદ સમજાવો. ૧૦
- 2 (a) Explain any two Karikas with Translation. 10
- (૧) અતિદૂરાત્ સામીપ્યાત્ ઇન્દ્રિયઘાતાન્મનોઽનવસ્થાનાત્।
સૌક્ષ્મ્યાદ્ વ્યવધાનાદભિભાવાત્ સમાનાભિહારાચ્ચ॥
- (૨) દુઃખત્રયાભિઘાતાઞ્જિજ્ઞાસા તદપતઘાતકે હેતૌ।
દૃષ્ટે સાઽપાર્થા ચેન્નૈકાન્તાત્યન્તતોઽભાવાત્॥
- (૩) સત્ત્વં લઘુ પ્રકાશકમિષ્ટમુપપ્ષ્મ્ભકં ચલં ચ રજઃ।
ગુરુવરણમેવ તમઃ પ્રદીપવચ્ચાર્થતો વૃત્તિઃ।
- (૪) મૂલપ્રકૃતિરવિકૃતિર્મહાદાદ્યાઃ પ્રકૃતિવિકૃતયઃ સપ્તઃ।
ષોડશસ્તુ વિકારો ન પ્રકૃતિર્ન વિકૃતિઃ પુરુષઃ॥

(બ) કોઈ પણ બે સાંખ્ય દષ્ટિએ પારિભાષિક નોંધ લખો : ૧૦

(b) Write any two terminological notes in view of સાંખ્યમ। 10

(૧) ગુણત્રયમ્।

(૨) મોક્ષવિચારઃ।

(૩) સત્કાર્યવાદઃ।

(૪) અષ્ટૌસિદ્ધયઃ।

૩ સાંખ્યમત પ્રમાણે પુરુષ અને પ્રકૃતિની વિભાવના સમજાવો. ૨૦

3 Explain the concept of Purush and Prakruti according to the Sankhya system. 20

અથવા/OR

૩ ‘પુરુષ’નો ખ્યાલ સ્પષ્ટ કરી ‘પુરુષબહુત્વ’ વિશેની દલીલોની વિગતે ચર્ચા કરો. ૨૦

3 Explain the concept of ‘પુરુષ’ and discuss in detail of the arguments about the ‘પુરુષબહુત્વ’. 20

૪ (અ) નીચેનામાંથી કોઈ પણ બે સૂત્રો શાંકરભાષ્ય અનુસાર સમજાવો. ૧૦

4 (a) Explain any two sutras according to શાંકરભાષ્યમ્ of the following 10

(૧) નાસતોઽદૃષ્ટત્વાત્।

(૨) નિત્યમેવ ચ ભાવાત્।

(૩) અન્યત્રાભાવાચ્ચ ન તૃણાદિવત્।

(૪) રચનાનુપત્તેઃ ચ ન અનુમાનમ્।

(બ) નીચેનામાંથી કોઈ પણ એક ગદ્યખંડ સ્પષ્ટ રીતે સમજાવો. ૧૦

(b) Explain clearly any one of the following passages : 10

(૧) સંયોગાચ્ચ દ્રવ્યાદીનાં વિલક્ષણાના મુત્પત્તિ દર્શનાત્સમાનજાતી-
યૌત્પત્તિવ્યભિચારઃ દ્રવ્યે પ્રકૃતે ગુણોદારણમયુક્તમિતિ ચેત્ ન દૃષ્ટાન્તેન
વિલક્ષણારમ્ભમાત્રસ્ય વિવક્ષિતત્વાત્। ન ચ દ્રવ્યસ્ય દ્રવ્યમેવોદાહાર્તવ્યં
ગુણસ્ય વા ગુણ એવેતિ કશ્ચિત્ નિયમે હેતુરસ્તિ।

(૨) અથાપિ સ્યાન્ન ચૈતે સંકર્ષણાદયો જીવાદિભાવે નાભિ પ્રેયન્તે કિં તર્હિ ?
ઈશ્વરઃ એવૈતે સર્વે જ્ઞાનેશ્વર્ય શક્તિ બલ વીર્ય તેજો ભિરૈશ્વર્ય ધર્મેરન્વિતા
અભ્યુપગમ્યન્તે। વાસુદેવા એવૈતે સર્વે નિર્દોષા નિરધિષ્ઠાના નિઃશ્ચેતિ।
તસ્માન્નાયં યથાવર્ણિતં ઉત્પત્સંભવો દોષઃ પ્રાપ્નોતીતિ।

૫ તર્કપાદમાં શંકરાચાર્યે કરેલું ‘સાંખ્યમત’ અથવા ‘પાશુપતમત’નું ખંડન વર્ણવો. ૨૦

5 Describe the refutation of ‘સાંખ્યમત’ or ‘પાશુપતમત’ as given 20
by Sankarāchārya in Tarkpāda.